

Nyfunn av mineraler i Norge 2006-2007

Fred Steinar Nordrum

Det følgende er en kort oppsummering av en del funn av mineraler i Norge som vi har blitt kjent med siden fjorårets mineralsymposium på Kongsberg. Det er sikker gjort mange funn som vi ikke kjenner til. Mange av funnene og en del av funnmaterialet har vi ikke sett. Deler av teksten stammer derfor direkte fra opplysninger fra mineralsamlere.

AKERSHUS

Ullensaker

Rambydalen pukkverk: Mikrokrystaller av epidot, klinkzoisitt, titanitt, flusspat, laumontitt og kalkspat, samt apatitt opptil 2 cm, skapolitt nåler opptil 2 cm, svovelkis kuber opptil 1 cm, vifter av hvit til orangegul stilbitt, og kvarts opptil 5-6 cm er funnet.

BUSKERUD

Drammen

Kleivenetunnelen, E18: I løpet av tunnelarbeidet ble det observert noen druser, men mineralfunnene var på langt nær så bra når det gjelder antall og kvalitet som man kunne håpe på. Noen få gode stuffer med et stort antall lysegule kalkspatkrystaller, opptil 2,5 cm, på røykkvartskrystaller, opptil 4-5 cm, ble innsamlet. Et gulorange belegg på kvartsen er trolig montmorillonitt. Litt orthoklas og en annen generasjon kalkspat var også tilstede. En annen druse hadde kvartskrystaller opptil 8-10 cm, delvis dekket med små spisse kalkspatkrystaller og noen steder blekkblå flusspat med enkelte små, kubeformete krystaller. Svovelkis ble også observert.

I en tredje druse ble det ett sted observert røykkvartskrystaller sammen med små orthoklaskrystaller, et annet sted svovelkiskuber, små flakformete molybdenglanskrystaller, laumontitt, røykkvarts og orthoklas delvis dekket av finkornet kloritt.

Konnerud: Det er funnet flusspatkrystaller, den største 2,5 cm, og sorte, grønne og gule andradittkrystaller.

Lier

Liertoppen: I små druser i granitt er det funnet aggregater opptil 0,5 cm av vannklare, plateformete mikrokrystaller (opptil 1 mm brede) av lanthanitt-(La) (identifisert av A.O. Larsen). Det er også funnet druser med kvarts og ametyst. Andre mineraler som er funnet i området: Apatitt, anatas, kalkspat (flere former), flusspat, laumontitt, stilbitt, epidot, titanitt, andraditt, barytt, wollastonitt, svovelkis, molybdenglans, orthoklas og albitt.

Modum

Funn av krystaller av hydroksylapatitt opptil 4 cm, hornblende opptil 8-9 cm og turmalin opptil 5 cm er rapportert.

Sigdal

Dessarudmark: Det er funnet krystaller av albitt, flusspat, titanitt, kvarts, beryll og wollastonitt.

Krødsherad

Bjerknes: Noen monazittkrystaller i pegmatitten er innsamlet.

VESTFOLD

Om mineralfunn i søndre Vestfold lavaplatå, se artikkel i dette hefte av K.E. Larsen & Stig Larsen.

Svelvik

Juve pukkverk: Det er funnet krystaller av rutil, kalkspat, røykkvarts, bertranditt og akvamarin, samt svovelkis, feltspat og hyalitt, men ingen spesielt bra funn.

Mariås: Det er funnet terminerte, ganske klare, men nesten farveløse akvamarinkrystaller opptil 5 cm, og også krystaller av røykkvarts (opptil ca 5 cm), flusspat og rutil.

Holmestrand

Bentsrød: På en industritomt ble en gang med store druser med prehnitt og enkelte kvartskrystaller på prehnitten funnet av en svensk samler.

Larvik

Ny trasé E18: Øst for Bommestad bru, nærmere Holms kafeteria, ble det funnet polymignittkrystaller opptil 5-6 cm, pyroklor opptil 0,5 cm, samt kuleformete aggregater av prehnitt i hulrom, albitt og epidot.

Tvedalen: I **Tuften** er det funnet druser med små, men formmessig uvanlige *thomsonitt*krystaller, dels som platekrystaller i vifteform, dels som korstvillinger. Kremgule mikrokrytaller av *bastnäsitt* er innsamlet. *Hambergitt* i mørk masse av Fe,Mn-oksider er funnet i samme brudd sammen med thoritt. Nytt for oss var at det i 2003 ble funnet vifter av elongerte, regelmessige *arsenkiskrystaller* (opptil 1,5 cm) i kloritt. I **Vevja II** ble det i februar funnet knøttsmå, rødbrune krystaller av *wickmanitt* på en stuff med apofyllitt, natrolitt og gonnarditt. I **Østskogen** er det funnet mikrokrytaller av *helvin* og *epididymitt*, samt hambergitt og leukofan. En lysegul klump av helvin med en diameter på 5-6 cm inneholdt inneslutninger av sinkblende og *rhodochrositt*. Små mikrokrytaller av *markasitt* og dessuten pyritt (enkelte i nåleform) på montmorillonitt(?).

Vardåsen/Malerød: I miarolittisk sprekk i **Malerød** brudd er det funnet mikroskrystaller av *gaydonnayitt*, *katapleiitt* (vifter) og *hilairitt*. Små beige krystaller opptil 0,3 mm funnet i Malerød viste seg å være *petarasitt* (identifisert av A.O. Larsen). Dette er antakelig den fjerde forekomsten av dette mineralet som første gang ble beskrevet fra Mont St. Hilaire. Det ble funnet sammen med gaydonnayitt og hilairitt.

TELEMARK

Porsgrunn

Dalen-Kjørholt gruve: Lik de siste årene er det gjort få betydelige drusefunn i gruva. En del mindre druser har gitt noen bra stuffer og noe materiale er innsamlet fra kjente druser. Verd å nevne er at det er funnet noen få stuffer med ganske store apofyllittkrystaller (opptil ca 3 cm lange) og stilbittkrystaller (opptil 2.2 cm lange). I den digre drusa, funnet i 2002, er det funnet noen pene svovelkisstuffer, med kuber og kuboktaedere opptil 3 cm, de fleste sammen med palygorskitt. Det er funnet to nye, større druser av interesse: En druse med gråhvite, kortprismatiske krystaller med romboederterminering med diameter opptil 3,5 cm, og en druse med rosetter av elongerte romboedere opptil 3 cm, ofte i rosetter, med farge fra gulorange, gult, blågå og grå. Fra taket hang det aparte krystaller, opptil 7-8 cm, ofte flere individer i parallellvekst, som synes å være mer eller mindre naturlig etset. En del av materialet fra denne drusa har etter vår mening ekstrem estetisk form og farge, og er til tross for relativt små krystaller, noe av det fineste som er funnet i denne forekomsten.

Tvedalen: I Sagåsen brudd er det funnet sinkblendekrystaller opptil 1 cm med blyglans langs spalteflater. Det er funnet mikrokrytaller av wulfenitt og cerussitt og dessuten vakre, mm-store spherulitter av hydrozinkitt.

Skien

Vadretteskogen: Mikrokrytaller av *cosalitt* (nåler, noen med springfjærform) innsamlet i et skjerp, sammen med mikrokrytaller av sinkblende og blyglans.

Ulefoss

Mikro *pyrolusitt*krystaller samt *barytt*krystaller på smådruser i massiv *romanèchitt* er funnet i rødberg i Fen-feltet.

Kragerø

Stussdalen: Det er åpnet en ny, stor druse med *hornblendekrystaller*, med mange singelkrystaller men også noen grupper. Den største krystallen skal være bortimot 30 cm lang, men den er limt.

Valberg: Det er funnet *svovelkis* pseudomorft etter *magnetkiskrystaller* (opptil 1 cm) og små nåleformete krystaller av *ilmenitt*.

Sannidal: *Rutil*krystaller og *ilmenitt*krystaller pseudomorft omvandlet til *rutil* er funnet, samt tepper med amfibolasbest med tråder opptil 4-5 cm.

AUST-AGDER

Iveland

Litjern pegmatitten: *Lepidolitt* er analysert og identifisert (Larsen & Erambert 2007).

Glimmeren opptrer i ganske store mengder i et begrenset område i tippaug. Dette er første betydelige funn av Li-glimmer i Evje-Iveland.

Birkeland: En meget fin *columbitt*krystall ble funnet i 2006, ca. 7x2x3 cm. Også en krystall som var ca 3 cm lang.

Steli: Stuff med 4 cm, dobbelterminert *columbitt*krystall liggende på flate, sammenvokste almandinkrystaller funnet av tysk samler.

En stuff med en ca. 10 cm *columbitt*krystall på matriks samt omlag 10 andre gode stuffer med krystaller over 2-3 cm funnet av norsk samler. Også fine *monazitt*krystaller opptil 1 cm, *almandinkrystaller* opptil 3-4 cm, både runde og flate, også krystaller i muskovitt, samt *muskovitt*krystaller i røykkvarts. *Svovelkis*. Mikrokrystaller av alvitt (*zirkon*) og *xenotim*.

Slobrekka: Små lysegrønne, annen generasjon *gadolinitt*krystaller er funnet (identifisert av A.O. Larsen).

Fra Solås er det rapportert mikro epitaksiske sammenvoksninger av *xenotim* og *zirkon*, samt mikrokrystaller av *euxenitt*.

Lite brudd, ukjent navn: Fine, grønne, 2-2,5 cm *apatitt*krystaller er funnet.

Evje og Hornnes

Landsverk I: Det er fortsatt funnet *kvartskrystaller* (opptil 15 cm) med *stilpnomelan*, *titanitt*krystaller (opptil 1 cm) og *flusspat*krystaller. Se for øvrig stor artikkel om pegmatitten i MineralienWelt (Revheim 2007).

Froland

Kleggåsen: Nyfunnet materiale med rubin var framme på mineralmessa i Moss høsten 2006.

VEST-AGDER

Kristiansand

Mineralene i Kvivikdalen (Ålefjær) manganforekomst blir beskrevet i artikkel i dette skriftet (Breivik et al. 2007).

ROGALAND

Hå

Nærbø: I et steinbrudd er det funnet gjennomskinnelige, brune til grønne *klinozoisitt*krystaller opptil ca. 10 cm lange og nesten 1 cm tykke i kloritt og i druser. *Kvarts*, *feltspat*, *stilbitt*, *prehnitt*, *baritt*, *analcim* og *heulanditt* er også rapportert. Store romboederkrystaller av kalkspat dekket av kloritt. Lysebrune mikrokrystaller av stilbitt i tepper. Lysegule, glassklare mikrokrystaller og større titanittkrystaller delvis dekket med kloritt (opptil ca 5 cm) sammen med klinozoisitt. Enkelte meget store kvartskrystaller.

OPPLAND

Sjåk

Øvre Otta-utbygginga: Det er gjort mange nyfunn på berghallene etter kraftverkstunnelene siden Torgeir T. Garmos foredrag og artikkel på fjorårets mineralsymposium (Garmo 2006). En foreløpig funnoversikt blir presentert i dette skriftet (Garmo 2007). En oppsummerende artikkel av Garmo vil komme i et av de neste numrene av MineralienWelt.

Lesja

Det er fortsatt innsamlet *kyanitt* i forekomsten.

HEDEMARK

Stange

Noen få *ametyst*krystaller er funnet.

MØRE OG ROMSDAL

Tingvoll

Aspøya: Noen små sprekke-druser med *ametyst* er fortsatt funnet, med bittesmå mikrokrystaller av svovelkis.

Volda

Tunnelen Eikesund-Volda: *Heulanditt*krystaller, klare lys gule, opptil 1 cm. *Laumontitt*, *vermiculitt*(?).

Averøy

Noen få, små septerametyster er funnet, men nesten all kvarts og kalkspat i over et dusin nye oppsporete druser er ødelagt av naturen selv.

SØR-TRØNDELAG

Meldal

Løkken Verk: Det er funnet flere små druser med *axinit* opptil 1 cm.

Rennebu

Idfjell: *Epidot*krystaller opptil 3-4 cm i kvartsgang er funnet, samt små *bergkrystaller* i druser i jaspis.

Oppdal

Lønset: I steinbrudd ble det funnet flere ganske store druser med *stilbitt* og *kalsitt* opptil 1-2 cm.

Storlidalen: Brune, bladformete *titanitt*krystaller opptil 1 cm, sammen med mikroklin, adular og kvarts. Annet sted *kyanitt* nåler opptil 10 cm i glimmerskifer (stålgrå) og kvartsårer (himmelblå). Tredje sted *prehnitt* og *klinoklorkrystaller* opptil ca. 1 cm.

Trollheimen, Blåhø: Blek grønn til gønnbrune krystaller av *xenotim* opptil 0,5 cm, *rutil* opptil 1-2 cm, *monazit* 1-2 mm, samt ilmenitt, hematitt, stelleritt, og heulanditt er rapportert. På et lite område i øyegneisen var feltspatøynene grønne.

Kvikne

Kviknefjellet: Fine, røde rombedodekaederkrystaller av *almandin* opptil 1-1,5 cm i biotittskifer.

NORD-TRØNDELAG

Verdal

Kvartskrystaller med kun pyramidetopp, opptil 10 cm brede og 5 cm høye, er funnet i druse. Sadelformete *feltspatkrystaller* opptil 0,6 cm sitter på kvartskrystallene.

Steinkjer

Ny trasé E6: Gulhvit til blekrosa *albit*krystaller opptil 1 cm og *kvartskrystaller* (tessiner) vanlig 1-2 cm, maks 4-5 cm lange.

Lierne

Sørli: Stadig blir det funnet druser med *kvartskrystaller*. Børsteformet mineral i røykkvarts er *albit* (identifisert av Harald Folvik).

NORDLAND

Svenningdal

Arsenkiskrystaller, opptil 0,5 cm, er funnet i kvarts.

Vefsn

Toven: Brune *grossularkrystaller* opptil ca. 2 cm er funnet.

Hattfjelldal

En hel del *kvartskrystaller* er innsamlet.

Saltdal

Materiale er innsamlet fra en forekomst med brune, gjennomskinnelige *klinozoisittkrystaller* i kalkspat. Materialet må syres. Fine krystaller opptil 5-6 cm lange og 1,5 cm brede er innsamlet. Krystaller opptil 15-20 cm er observert i fast fjell.

Fauske

Løgavlen: *Albit*krystaller opptil 2-3 cm og *dolomittkrystaller* er funnet.

Sulitjelma: *Stilbit* i hvite kuler opptil 1,5 cm i diameter på aktinolitt er funnet i god kvalitet. *Svovelkiskrystaller* i terninger opptil 5 cm er funnet i kloritt.

Rødøy

Sørfjorden: *Kvartskrystaller* med inneslutninger av rutil og amfibol er rapportert.

Lurøy

Tonnes: Rombedodekaederkrystaller opp til 1 cm av *magnetitt* i sukkerkvarts er funnet, samt flogopitt i kvarts. Det er også funnet en pegmatitt med beryll.

Mo i Rana

Altermark: Krystallfragmenter opptil 1,5 cm av slipbar *klorapatitt* er innsamlet.

Storakersvatn: Blekgrønne *kromdiopsidkrystaller*, sterkgrønn *fuchsitt* og *pyritt* (opptil 2 cm) opptrer i kalkspat-dolomittlag.

En annen samler har funnet fine, terminerte *epidotkrystaller* på 2-3 cm.

En tredje samler har funnet *bergkrystaller* og *røykkvarts*, de fleste omlag 6-7 cm lange og ca. 3 cm brede. En kvartskrystall var 16 cm lang og 10 cm bred.

Mofjellet: Fra oppslag i media skal det være gjort et funn av synlig *gull* i fast fjell.

Kjerringøy

Små, blekg grønne *beryll*krystaller er funnet.

Tjeldsund

Ramsund: Druse med små, lange, tynne *kvartsk*krystaller samt noen klumper med massiv mørk fiolett *fluoritt*.

TROMS

Kvæfjord

Warwickitt er identifisert av Per Bøe (pers. medd.) i samme materiale som *ludwigitt* fra Godfjorden, Vestrålen. Borater i høymetamorfe bergarter. Stedegne løsblokker. Antagelig første funn i Europa.

Bardu

Neslia: En ny druse med *kvartsk*krystaller ble åpnet i 2006. Korte, tykke krystaller opptil ca. 1 kg.

Salangen

Fortsatt er det funnet *kvartsk*krystaller sammen med *adular* og *grafitt*.

FINNMARK

Alta

Kåfjord kobberverk: En *xenotim*krystall, 1 cm bred, er funnet.

Masi

Store stykker med *fuchsit*rik gneis fra Masi var til salgs på steintreffet på Eidsfoss i fjor.

Nordkapp

Skarsvåg: Krystaller av *analcim* (vannklare), *stilbitt*, *granat* og sort *turmalin* (opptil ca. 3 cm lange) er innsamlet, samt gul *kvarts*.

Takk

En hjertelig takk til alle som har delt sin kunnskap om mineralfunn med oss. En spesiell takk til Alf Olav Larsen for mineralidentifiseringer og kommentarer til manuskriptet.

Referanser

BREIVIK, H., MYRE, K. & LARSEN, A.O. (2007): Manganforekomster på Sørlandet: Kivikdalen (Kostøl, Ålefjær). *Norsk Bergverksmuseum*, skrift **35**, 25-31.

GARMO, T.T. (2007): Liste over mineralfunna ved Øvre Otta-utbyggjnga 2003-2007. *Norsk Bergverksmuseum*, skrift **35**, 38-40.

LARSEN, A.O. & ERAMBERT, M. (2007): Lepidolite from the Litjern pegmatite, Iveland. *Norsk Bergverksmuseum*, skrift **35**, 21-24.

LARSEN, K.E. & LARSEN, S. (2007): Mineralforekomster på Vestfold lavaplatå. Del 3: Mineralfunn i forbindelse med veiutbygging i søndre del av Vestfold lavaplatå. *Norsk Bergverksmuseum*, skrift **35**, 13-17.

REVHEIM, O. (2007): Landsverk I oder der Jokeli-Brauch – ein Paradies für Pegmatitminerale in Norwegen. *Mineralien-Welt* **18** (1), 52-64.